

ÚČTOVNÉ ZOBRAZENIE REZERV

Accounting aspects of provisions

Renáta Stanley

Každá účtovná jednotka je pri svojom podnikaní povinná zohľadňovať predpokladané riziká a straty, ktoré počas uskutočňovania jej podnikateľskej činnosti môžu vzniknúť. Na základe dodržiavania zásady opatrnosti sa tvorí v účtovníctve rezerva za účelom zmiernenia následkov vzniku niektorých záväzkov, ktoré môžu v budúcnosti v účtovnej jednotke nastať na základe súčasne známych skutočností a spôsobiť tak zníženie ekonomických úžitkov, t. j. peňažných prostriedkov alebo ich ekvivalentov. Preto, ak sú známe skutočnosti už v súčasnosti, je dobré si vytvárať záložný finančný zdroj pre budúce odlivy peňažných zdrojov.

Rezervy predstavujú špecifický druh záväzku, pretože nevieme vopred ich sumu, a ani časové vymedzenie, kedy ich budeme potrebovať využiť ako vytvorený záložný finančný zdroj, sú však dôležitou položkou pre vytváranie verného a pravdivého obrazu o účtovnej jednotke pri jej prezentovaní sa v účtovnej závierke.

Definovanie rezerv podľa slovenskej právnej úpravy

Definíciu rezerv možno nájsť v § 26 ods. 5 zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o účtovníctve“) ako: „Rezervy sú záväzky s neistým časovým vymedzením alebo výškou.“

Znamená to, že ak vznikne účtovnej jednotke záväzok, ktorého sumu pozná alebo vie presne určiť čas realizácie, o tomto záväzku bude účtovať na príslušnom účte záväzkov. Ak však nie je splnená jedna z podmienok – neistý čas alebo výška záväzku, už musí účtovať o rezerve.

Prehľadne sú podmienky pre účtovanie a vykázanie rezerv uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka č. 1 Podmienky pre tvorbu rezervy

Časové vymedzenie	Výška	Účtovanie a vykázovanie
neisté	neistá	Rezervy
neisté	istá	Rezervy (nevyfakturované dodávky na základe určitého dokladu)
isté	neistá	Rezervy
isté	istá	Príslušného záväzku

Podľa § 19 ods. 1 opatrenia MF SR č. 23 054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov (ďalej len „postupy účtovania“) „Rezerva je záväzok predstavujúci existujúcu povinnosť účtovnej jednotky, ktorá vznikla z minulých udalostí, je pravdepodobné, že v budúcnosti zníži ekonomické úžitky účtovnej jednotky, pričom ak nie je známa presná výška tohto záväzku, ocení sa odhadom v sume dostatočnej na splnenie existujúcej povinnosti ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka pri zohľadnení rizík a neistôt.“

Postupy účtovania dopĺňajú tak definíciu rezerv uvedenú v zákone o účtovníctve, pričom zdôrazňujú ich účtovanie ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, aby sa dodržal

verný a pravdivý obraz o účtovnej závierke. Možnosť tvoriť rezervy aj počas účtovného obdobia sa však nevylučuje. Ak má účtovná jednotka teda vecnú náplň pre účtovanie rezerv, musí o nich účtovať, inak by nadhodnocovala vlastné imanie.

Účtovná jednotka bude účtovať o rezerve vždy, ak očakáva vznik záväzku voči cudzej osobe, pričom táto osoba môže, ale nemusí byť v čase tvorby rezervy známa. Povinnosť voči cudzej osobe môže vyplývať zo:

- všeobecne záväzných právnych predpisov,
- z uzavretých zmlúv,
- z dobrovoľného rozhodnutia účtovnej jednotky splniť si povinnosť voči tretím stranám, napríklad ak na základe konania účtovnej jednotky v minulosti, zverejnenia pravidiel alebo oznámenia o uznaní zodpovednosti účtovnej jednotky tretia strana očakáva, že takáto povinnosť bude splnená.

Druhy rezerv

Rezervy možno rozlišovať z viacerých hľadísk, ktoré sú východiskom pre ich účtovné zobrazenie a tvorbu analytickej evidencie.

Z časového hľadiska rozlišujeme rezervy:

- **krátkodobé** – s predpokladanou dobou vyrovnania pri vzniku najviac jeden rok,
- **dlhodobé** – s predpokladanou dobou vyrovnania pri vzniku viac ako jeden rok.

Z pohľadu daňovo uznaných nákladov (resp. výdavkov) rozlišujeme rezervy:

- **zákonné** – vytvárané podľa § 20 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov („zákon o dani z príjmov“),
- **ostatné** – vytvárané v prípade, že si to vyžaduje verné a pravdivé zobrazenie účtovníctva.

Podľa účelu tvorby možno členiť rezervy na:

- rezervy súvisiace s **obstaraním majetku** (ide najmä o nevyfakturované dodávky v súvislosti s obstaraním majetku),
- rezervy na **náklady**, z toho najčastejšie sa vyskytujúce rezervy na:
 - nevyčerpané dovolenky, vrátane sociálneho poistenia,
 - náklady na zostavenie, overenie, zverejnenie účtovnej závierky a výročnej správy týkajúcej sa vykazovaného účtovného obdobia,
 - náklady na zostavenie daňového priznania za vykazované účtovné obdobie,
 - reklamácie a záručné opravy a pod.
- rezervy na **bonusy, rabaty, skontá** a pod., ktoré sa týkajú výrobkov, tovaru a služieb predaných pred ukončením vykazovaného účtovného obdobia a sú špecifické tým, že sa tvoria ako zníženie pôvodne dosiahnutých výnosov súvzťažne s účtom rezerv,
- rezerva na **stratu zo zákazkovej výroby** – je špecifický druh rezervy len pre zákazkovú výrobu, ak sa pri nej predpokladá strata.

Všetky z uvedených členení sú dôležitým základom pre správne účtovanie a tvorbu analytickej evidencie k účtom rezerv, pretože rezervy musia byť tvorené vždy na vopred definovaný účel. Spôsob tvorby, účtovania a používania rezervy si musí účtovná jednotka stanoviť v interných smerniciach.

Účtovanie rezerv

Pri zaznamenaní rezerv v účtovníctve vychádzame z časového hľadiska členenia rezerv na:

- Krátkodobé – použijeme účet 323 – *Krátkodobé rezervy*;
- Dlhodobé – pri ktorých rozlišujeme, či ide o:
 - zákonné – použijeme účet 451 – *Rezervy zákonné* a
 - ostatné účtované na účte 459 – *Rezervy ostatné*.

Ak je časové vymedzenie neisté, rozhodujúci je zámer účtovnej jednotky.

Tvorba rezerv sa účtuje na ľarchu príslušného účtu majetku, nákladu, prípadne znížením výnosu súvzťažne v prospech účtu príslušného druhu rezervy. Pri prvotnom zaradení a účtovaní rezerv posudzuje účtovná jednotka rezervu na základe **dohodnutej doby splatnosti pri vzniku** účtovného prípadu, kedy sa určí druh rezerv a ich členenie na krátkodobé a dlhodobé. Podľa zaradenia na konkrétny účet pri vzniku účtovného prípadu sa eviduje rezerva na tomto účte až po zánik opodstatnenosti existencie daného druhu rezervy. Keďže pri účtovaní rezerv nevieme v čase ich tvorby sumu očakávaného budúceho záväzku, **rezervy oceňujeme odhadom**.

Zúčtovanie rezerv bude závisieť od toho, či sa rezerva použije na účel, na ktorý bola vytvorená, alebo sa zruší vzhľadom k jej neopodstatnenosti v aliquotnej alebo celej výške.

Ku dňu, ku ktorému sa zostavuje **účtovná závierka** musí účtovná jednotka pri záväzkoch a teda aj pri rezervách posudzovať ešte aj **zostatkovú dobu splatnosti**. Zostatková doba splatnosti záväzkov je doba, ktorá sa rovná rozdielu medzi dohodnutou dobou splatnosti a dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka v konkrétnom účtovnom období. Uvedené je potrebné sledovať najmä pri dlhodobých rezervách, ktoré sa v nasledujúcom účtovnom období stávajú čiastočne alebo úplne krátkodobými rezervami. V tom prípade sa nepreúčtujú na účet krátkodobej rezervy, aby sa nestratila prehľadnosť o ich pôvodnom účele pri zaradení, ale v rámci analytickej evidencie sa účtuje o ich krátkodobej časti, prípadne sa celé preúčtujú v rámci analytickej evidencie ako krátkodobé.

Účtovanie rezerv na náklady ako najčastejšie sa vyskytujúceho účelu tvorby rezervy je prehľadne zobrazené v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka č. 2 Účtovanie rezerv na náklady

Poradové číslo	MD / D	Opis účtovného prípadu
1.	323.A 5xx.A / 451.A 459.A	Tvorba rezervy podľa druhu { krátkodobá (zákonná a ostatná) dlhodobá zákonná dlhodobá ostatná
2.	323.A 451.A / Závázky 459.A	Použitie rezervy { krátkodobá dlhodobá zákonná voči príslušnému účtu záväzkov dlhodobá ostatná
3.	323.A 451.A / 5xx.A 459.A	Zrušenie rezervy { krátkodobá dlhodobá zákonná pre zánik dôvodu jej existencie dlhodobá ostatná
4.	451.A / 451.A 459.A / 459.A	Preúčtovanie časti dlhodobej rezervy, ktorá má byť použitá najviac do 1 roka podľa zostatkovej doby splatnosti: - zákonná - ostatná

Legenda:

- 5xx.A – Tvorba rezervy na náklady v analytickej evidencii podľa potreby účtovnej jednotky
- 323.A – Krátkodobé rezervy analyticky
- 451.A – Záonné rezervy analyticky
- 459.A – Ostatné rezervy analyticky

V rámci inventarizácie sú rezervy predmetom dokladovej inventúry, pri ktorej sa posudzuje ich výška a odôvodnenosť. Rezervy nemajú aktívny zostatok, musia sa zúčtovať maximálne do výšky, v akej boli vytvorené. Ak majú účty rezerv pasívny zostatok, ten sa prevádza do nasledujúceho účtovného obdobia. Účtovanie rezerv patrí medzi závierkové účtovné prípady, prípadne upravujúce závierkové účtovné prípady.

Abstrakt

Príspevok je zameraný na vymedzenie, účtovné zobrazenie a vykazovanie rezerv z pohľadu slovenskej právnej úpravy. Členenie rezerv z rôznych hľadísk je dôležité pre správne zaradenie rezerv pre účely účtovania i vykazovania. Z časového hľadiska poznáme krátkodobé rezervy s dohodnutou dobou splatnosti najviac jeden rok od vzniku dôvodu pre tvorbu rezervy, alebo dlhodobé rezervy s dohodnutou dobou splatnosti viac ako jeden rok. Toto časové hľadisko je nutné prehodnocovať každý rok ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a tak rozlišovať zostatkovú dobu splatnosti jednotlivých druhov rezerv. Ďalej rozoznávame rezervy zákonné, ktoré sú legislatívne vymedzené a ostatné rezervy slúžiace pre účely verného a pravdivého zobrazenia účtovníctva.

KLúčové slová: záväzok, rezerva, zostatková doba splatnosti, účtovná závierka

Summary

The paper is aimed at defining, accounting and financial reporting reserves in terms of Slovak legislation. Classification of provisions from different perspectives is important for correct classification of reserves for accounting and reporting purposes. In terms of time is known the current provisions with agreed maturity up to one year after the cause for the creation of reserves or long-term reserves with an agreed maturity of over one year. This timing should be reviewed each year to the date on which the financial statements and so distinguish remaining maturity of each species reserves. Furthermore, we recognize legal reserves, which are defined legislative and other provisions for the purpose of serving a true and fair view of accounts.

Key words: Liability, provision, residual maturity, financial statements

JEL klasifikácia: M41

Použitá literatúra

- [1] Máziková, K. - Mateášová M. - Ondrušová L.: Účtovníctvo podnikateľských subjektov I - zierka riešených a neriešených príkladov, Bratislava: IURA EDITION, 2013, strana 170, ISBN 978-80-8078-571-0.
- [2] Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- [3] Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.
- [4] Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, v znení neskorších predpisov.

Kontakt

Renáta Stanley, Ing., Ph.D., Katedra účtovníctva a audítorstva, FHI EU v Bratislave,
Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, tel.: +4212 67 295 761, renka.stanley@gmail.com